

De vrienden van Jean Cocteau

Jean Cocteau was een veelzijdig kunstenaar. Hij maakte 18 films, publiceerde 5 romans, 23 dichtbundels en 33 essays, hij schreef 13 toneelstukken, illustreerde boeken, bewerkte muziekstukken en maakte talloze tekeningen en schilderijen. Ondanks al deze uiteenlopende bezigheden hield hij toch nog tijd over voor het onderhouden van relaties met vele groten uit de Parijse kunstwereld. Cocteau kende iedereen en iedereen kende Cocteau. De opvallend geklede kunstenaar was een graag geziene society-figuur, die bevriend was met Charles Chaplin, Pablo Picasso, Salvador Dali, Igor Stravinsky en zich graag liet fotograferen met beroemdheden als Colette, Edith Piaf en Francois Mitterrand.

“Al vanaf mijn vroegste jeugd, zelfs nog voordat ik mijn zinnen kon beheersen, vind ik sporen van mijn liefde voor jongens. Ik heb altijd een zwak gehad voor het sterke geslacht...”
(uit: *Het witboek*)

Jean Cocteau werd op 5 juli 1889 geboren in een rijke Parijse familie. Na de dood van zijn vader (die om onopgehelderde redenen zelfmoord pleegde toen Jean negen jaar oud was) zouden Cocteau, zijn oudere broer en zus en moeder inwonen bij zijn grootouders. In deze omgeving werd Cocteau gestimuleerd om zich artistiek te ontwikkelen.

Van 1900-1904 verbleef Jean Cocteau op het Lycee Condorcet. Hier ontwaakte zijn homosexualiteit. Cocteau werd gefascineerd door Pierre Dargelos, een jongen die zijn medeleerlingen inwijdde in de genoegens van sex. Later publiceerde hij *Le livre blanc* (Het witboek), een (homo)erotische novelle, waarin hij deze ervaringen verwerkte.

“Nog steeds zie ik zijn gebruinde huid voor me. Hij droeg een zeer korte broek, en zijn kousen hingen op zijn enkels, maar op zo'n manier dat wij dachten dat hij trots was op zijn benen. Wij droegen allemaal een korte broek, maar alleen Dargelos had de benen van

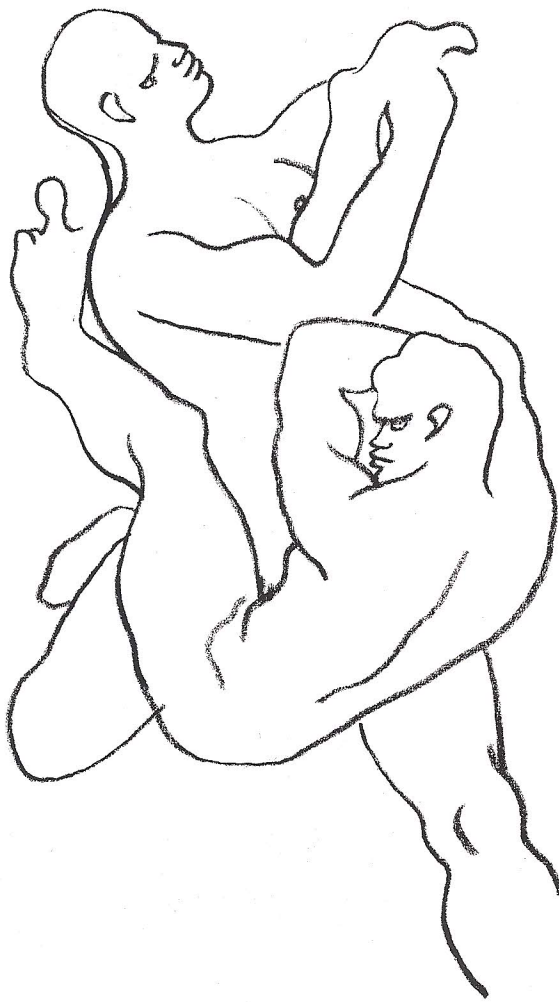
een man en was daarom de enige met naakte benen.” (uit: *Het witboek*)

Dargelos komt behalve in *Het witboek* ook terug in de roman *Les enfants terribles* en de film *Le sang d'un poète*. Cocteau publiceerde *Het witboek* in 1927 anoniem in een oplage van slechts 31 exemplaren zonder illustraties. In 1930 verscheen een herdruk, ditmaal in een iets grotere oplage van 45 exemplaren voorzien van een titelplaat en 17 illustraties. Het waren de eerste erotische tekeningen van Cocteau die mij onder ogen kwamen toen in 1988 *Het witboek* verscheen in een Nederlandse vertaling, aangevuld overigens met vier houtsneden uit de herdruk van *Le livre blanc* uit 1949. *Het witboek* verscheen bij uitgeverij De Woelrat. Niet veel later zou dezelfde uitgeverij een boek uitbrengen met circa tachtig tekeningen van Jean Cocteau, waaronder ook erotisch werk, vooral daterend uit de jaren twintig en dertig. Deze erotische tekeningen waren geen jeugdzonde van Cocteau. Hij zou ze blijven maken tot in de jaren zestig. De meest recente tekeningen in *Jean Cocteau, erotic drawings* zijn uit 1961, twee jaar voor Cocteau's dood.

“Het openstaande hemd accentueerde zijn lange hals. Een ferme lok krulde over zijn voorhoofd. Zijn gezicht met de wat stompe lippen, de wat toegeknepen ogen en de wat stompe neus vertoonde alle kenmerken van het type dat fataal voor mij zou worden.” (uit: *Het witboek*)

Al op zijn achttiende jaar had hij zijn eerste succes als dichter. Cocteau sloot zich aan bij het Russische balletgezelschap van Sergei Diaghilev en veroorzaakte een schandaal met het ballet *Parade* dat hij maakte met Pablo Picasso en Eric Satie. Hij ging zich ook met muziek bezighouden en trad op als woordvoerder van 'Le group des six', de componisten Tailleferre, Honegger, Durey, Auric, Milhaud en Poulenc. Verschillende van hen schreven muziek bij teksten van Jean Cocteau.

Zijn grote liefde ontmoette Cocteau in 1919, de toen 16-jarige dichter Raymond Radiguet. Cocteau nam hem onder zijn hoede en Radiguet werd een succesvol schrijver. Hij wist helaas maar twee romans te voltooien: *Le diable au corps* en *Le bal du compte d'Orgel*, voordat hij stierf in 1923, slechts twintig jaar oud aan typhus. Ook voor Cocteau waren de jaren samen met Radiguet een creatieve periode. Hij schreef *Thomas l'imposteur* en *Le grand ecart*, grote delen van *Antigone*, het voor Radiguet geschreven liefdesgedicht *Plainchant* en maakte vele tekeningen van Radiguet, vooral slapend.

Cocteau was ontredder na de dood van zijn vriend en zocht troost in de opium en in het katholieke geloof. Over zijn verslaving schreef hij de novelle *Opium*. Uiteindelijk in 1924 verwerkte hij de dood van Raymond Radiguet en schreef het gedicht *Lange heurtebisse*.

Zijn vrienden en geliefden hebben Cocteau altijd geïnspireerd. In 1926 ontmoette hij de jonge bewonderaar Jean Desbordes. Hij droeg *Opium* aan hem op. Desbordes speelde in *Le sang d'un poète* en Cocteau maakte ruim 25 tekeningen van hem, opnieuw merendeels als slapende jongen. De problemen die later ontstonden in zijn relatie met Jean Desbordes zou hij verwerken in *La voix humain*, het toneelstuk dat later door Poulenc tot opera werd bewerkt.

In 1937 ontmoette Cocteau Jean Marais. Het was zijn eerste gelukkige liefde, met wie hij tot aan zijn dood bevriend zou blijven. Marais inspireerde hem tot het schrijven van toneelstukken en het maken van een aantal films waaronder *La belle et la bete*.

Vanaf 1942 hield Jean Cocteau een dagboek bij, begonnen in de oorlogsjaren en na een onderbreking voortgezet in 1951 tot aan zijn dood. (Van de dagboeken uit de periode 1942-

1952 verscheen onlangs een Nederlandse vertaling onder de titel *Dagboek van een duivelskunstenaar*.) De dagboeken die Cocteau vanaf 1951 schreef waren bedoeld voor publicatie en bieden daarom geen echt persoonlijke ontboezemingen. Niettemin is het boeiende lectuur. De immer keurig geklede Cocteau luncht met Picasso, ontmoet de groten van zijn tijd en ontdekt Jean Genet.

“Eindelijk Jean Genet ontmoet, meegebracht door Lauderbach. In eerste instantie lijkt hij te geloven dat ik hem voor de gek houd. Het is een personage tussen twee gevangenis, getekend door gevangenis. Het hoofd van een paranoicus met een

verkrampte charme die snel ontdooit.”

(15 februari 1943)

Genet geeft hem het manuscript van *Notre-Dame-Des-Fleurs* en Cocteau is diep onder de indruk. Hij onderneemt pogingen om het werk uitgegeven te krijgen. Genet blijkt een

onmogelijke vriend te zijn. Hij steelt en belandt regelmatig in gevangenis. Amusant zijn de passages in het dagboek waarin Cocteau en zijn vrienden andermaal proberen om de dief vrij te krijgen. “Driehonderd ongelooflijke bladzijden, waarin hij van a tot z de mythologie van de nachten oproept.” (Cocteau over *Notre-Dame-Des-Fleurs*, 17 februari 1943)

In 1947 verscheen een uitgave van *Querelle* van Jean Genet, waarvoor Cocteau 29 tekeningen maakte. Het zijn voor die tijd zeer gewaagde tekeningen van bijvoorbeeld mannenbordelen en zeelui die met elkaar de liefde bedrijven. Net als Genet werd ook Cocteau gefascineerd door zeelui, die vooral in tekeningen uit de jaren 40 figureerden.

Jean Cocteau's laatste grote liefde was de mijnwerker Edouard Dermit. Met hem brengt hij de laatste jaren van zijn leven door in zijn huis in Mily la Forête. Vaak waren ze waarschijnlijk niet alleen, want hier ontving Cocteau weer iedereen die iets te betekenen had in de kunst en amusementswereld. Het huis werd wel eens spottend het officieuze ministerie van cultuur genoemd.

Cocteau's erotische oeuvre bestaat vooral uit potlood- en pen-tekeningen, maar vooral na de jaren veertig ging hij ook andere technieken gebruiken. In *Jean Cocteau, erotic drawings* staan ook enkele met penseel gemaakte tekeningen. Cocteau's tekeningen uit de jaren vijftig en zestig zijn vaak humoristisch en provocerend. Hij ging gebruik maken van kleurpotloden en viltstift. Welke techniek hij ook gebruikte, altijd was er dezelfde lijn, de ligne Cocteau, die zijn werk zo herkenbaar (en ook makkelijk te vervalsen) maakt.

Zijn erotische tekeningen vormen een belangrijk onderdeel van Jean Cocteau's oeuvre. Het zijn getuigen van zijn verlangen naar jeugd en schoonheid. Zoals hij in zijn literaire werk de herinnering aan Dargelos en Raymond Radiguet levend hield

probeerde hij ook met deze tekeningen de herinnering aan hen vast te houden en de schoonheid van een te vroeg afgebroken jeugd vast te houden.

Op 11 oktober 1963 krijgt Cocteau te horen dat zijn goede vriendin Edith Piaf is overleden. Hij geeft nog een kort radio-interview en nauwelijks een uur later sterft hij.

HANS POLS

Jean Cocteau, erotic drawings, samengesteld door Annie Guédras verscheen bij Evergreen en wordt in Nederland verspreid door Librero. Prijs f39,90 ISBN 3-8228-6532-X *Dagboek van een duivelskunstenaar, dagboeken 1942-1952* verscheen bij De Arbeiderspers in de reeks Privé-domein en kost f59,90 ISBN 90-295-0925-2